

Dr Hoffmann Imre

„Készülj fel!” – az OKF lakosságfelkészítési munkája

A katasztrófavédelmi szervezet a lakosságfelkészítés területét változó ritmusban, de folyamatosan alakította át. A kezdeti évek fő feladata az elődszervezetek eredményeire alapozó folytonosság fenntartása, a régi-új szervezet megismertetése a nyilvánossággal, a bizalom megerősítése volt. 2002 és 2005 között az egyes részterületek kidolgozása és a képzési anyagok fejlesztése, kiadása mellett folyamatosan zajlott a különféle szakterületi rendezvények, versenyek, bemutatók, tapasztalatcserek szervezése, a felnőtt és fiatal korosztály felkészítése.

Mit értünk lakosságfelkészítésen?

Mindenek előtt meg kell határozni azt, mit is értünk lakosságfelkészítésen. Pontosabban a katasztrófavédelem feladataként megjelenő lakosságfelkészítésen. Szakmai berkekben sincs egyértelmű meghatározás, hiszen mást jelent ez a kifejezés a veszélyhelyzet kezelés területén, mást a Seveso irányelvben foglaltakban. Nem ugyanaz, ha békeidőszakról van szó, mintha katasztrófa helyzetben, vagy háborús időszak kapcsán kerül elő. Más, ha felnőttek, illetve gyermekek felkészítésében gondolkodunk. Más, ha a média szerepe is előkerül és megint más, ha a témakutató, vagy egy, a felkészítésben ténylegesen résztvevő „egyszerű”, civil állampolgár fogalmazza meg. Azonban az elmúlt évek elemzéseit, értékeléseit figyelembe véve leszögezhető, hogy a **lakosságfelkészítés az oktatás és a tájékoztatás, monitoring rendszerek és a riasztás összefüggő rendszere, amely egymásra épült módszerek és rendelkezésre álló eszközök biztosításával valósul meg.**

A katasztrófavédelmi szervezeteink által tervezett és szervezett lakosságfelkészítés a Magyar Köztársaság minden lakosának felkészítése a mindennapi veszélyhelyzetek megelőzésére, az esetlegesen bekövetkező katasztrófa helyzetek lehetséges elkerülésére, a veszélyhelyzetben való célszerű viselkedésre, a kárfelszámolásban való részvétel lehetőségeire.

Ha sorra vesszük a lehetséges veszélyhelyzeteket, könnyen belátható, hogy az ezekre való felkészülés nem lehet csak a katasztrófavédelmi szervezetek feladata. Ha meghatározzuk, kiket és hol akarunk elérni, miféle témákban és hányféle módszerrel, megint azt találjuk, hogy ez egyetlen szervezet önálló feladata nem tud lenni.

Tehát a katasztrófavédelemnek – beleértve az egész területet: az összes szereplőt és témát – elő kell segíteni az együttműködést, átfogni, átlátni és átláttatni a rendszer komplexitását. Valamennyi érintettet be kell vonni a tervezés, a megvalósítás és az értékelés folyamatába. Röviden szólva koordinálni kell a felkészítést – ezen a szakmai szemüvegen át nézve – beleértve ebbe a tájékoztatást is. Pedagógiai értelemben, bipoláris kapcsolatként a felkészítendő is felelősséggel tartoznak saját felkészültségükben.

Az elmúlt években nagyon sok írás, tanulmány és beszámoló jelent meg az egyes szakterületek munkájáról, mind országos, mind megyei ill. helyi szinten. Sok ponton rendeződött a jogi háttér, nagyon sok együttműködési megállapodás lépett életbe, kiépültek monitoring rendszerek, születtek tematikus tájékoztató anyagok, fejlődik az internetes honlap, hogy csak pár elemet emeljünk ki.

Célok, feladatok

A feladat-meghatározás két külön – bár összefüggő - területen kell, hogy megjelenjen. Egyrészt elsősorban az Európai Unió, de a NATO ill. más nemzetközi szervezetekben való tagságunkból adódó lehetőségeket, másrészt a nemzeti biztonsági célokat kell figyelembe venni.

Kezdetben a képzési, tájékoztatási fő feladatok egy egységes elv- és célrendszerre fűződtek, központi ajánlásokkal, magasabb szintű irányítással. Ez alá épült ki a különböző szintű szervezeti egységek feladatrendszere, bővült tovább a civil területek felé, majd elért a lakossághoz – a legtágabb értelemben véve.

Az utóbbi években a hatékonyságot és a gyakorlatiasságot, a hasznosságot is kitűztük célul, ezért a tervezésnél a sorrendet célszerű volt megfordítani.

Az volt az alap, hogy kiszélesítsük az ismertségünket, megszilárdítsuk a bizalmat, megnyerjük a célnak az érintetteket, motiválttá tegyük őket. Ehhez a kisközösségek életének napi ismerete, a mindennapjaikban való részvétel, a lehetőségeiknek, gondoljaiknak, örömeinek ismerete kell.

A helyi szervezeteinknek módjukban áll felmérni az aktuális és reális viszonyokat, a konkrét igényeket, főleg pedig a lehetőségeket. Ha valahol, akkor helyi szinten van kézzelfogható tartalma az operativitásnak. Karnyújtásnyira a társszervektől, élő kapcsolatban a civil és egyéb segítő szervezetekkel, közösségekkel, a valóságos helyzetet és igényeket ismerve, a közösségi kapcsolatokat és személyes jelenlétet felhasználva lehet intenzív és hatékony, az egyedi jellegzetességeknek megfelelő képzéseket szervezni, tájékoztatókat tartani. Az ehhez szükséges szakmai alapképzettségnek mindenkinél meg kell, ill. meg kellene lennie.

Ha szűkítjük azoknak a körét, akiket el kívánunk érni, a közösségi vezetőkhez érünk. Az ő felkészítésükben van szerepe a megyei szervezeteinknek. A közigazgatási rendszer jellegzetességeit alapul véve lehet kialakítani a felkészítések kereteit, feltételeit, sajátos tematikáját, gyakorlati megvalósítását.

Ebben a logikai sorban tekintve az országos szintű feladatot a tényleges koordináció jelenti. Az elektronikus adatbázisok, honlapok, linkek rendszere megfelelő háttérrel biztosíthatnak a legjobb gyakorlatok, a hazai és nemzetközi eredmények bemutatásához. Egyben dinamikusan változó és változtatható, valóban korszerű tartalommal bíró, szolgáltatásként működtethető háttéranyag-rendszer építhető ki.

Fentiekre alapozva a felhalmozódott tapasztalatok figyelembe vételével az OKF a „**Készülj fel!**” komplex lakosságfelkészítési programban meghatározta a szervezet által kitűzött aktuális célokat, az azokhoz rendelt feladatokat, a felelősöket, a közreműködőket, szem előtt tartva az anyagi lehetőségeket is.

OKF kiemelt stratégiai irányai közt szerepelt az eltelt három évben a lakosság biztonságkultúrájának fejlesztése, különös tekintettel a közigazgatás és közoktatás szereplőire. Kiemelt cél és feladat a célcsoportok katasztrófavédelmi felkészítési és tájékoztatási rendszerének kialakítása, az elektronikus, interaktív és integrált működtetés feltételeinek kidolgozása, mindezek fejlesztése.

A lakosságfelkészítés szereplői

A polgári védelmi felkészítés követelményeiről szóló 13/1998. (III. 6.) BM rendelet módosításáról szóló **8/2005. (III. 8.) BM rendelet**, amelyben a lakosságfelkészítési követelmények differenciáltan kerültek meghatározásra, így a felkészítésben szerepet vállalók köre is:

- elsődlegesen a katasztrófavédelem hivatásos munkatársai,
- országos szinten az OKF,
- területi szinten a katasztrófavédelmi igazgatóságok és a Fővárosi Polgári Védelmi Igazgatóság lakosságfelkészítő mentorai,
- helyi szinten a polgári védelmi kirendeltség vezetői.

Kormányzati és szakmai vezetői elvárás valamennyi közreműködővel szemben, hogy a **legszelebb társadalmi körből** merítve szoros együttműködés kialakításával lássa el ezirányú feladatait.

A lakosságfelkészítés területei

1. Közigazgatási vezetők felkészítése:

A települések polgármestereitől igen szerteágazó polgári védelmi, katasztrófavédelmi általános és szakmai ismereteket, irányítási, vezetési ismereteket, szervezési, kommunikációs gyakorlatot kívánnak meg az előttük álló ezirányú feladatok. A fent hivatkozott vonatkozó rendeletnek megfelelően az OKF kidolgozta az erre vonatkozó, az önkormányzati választási időszakot is figyelembe vevő Ajánlást, benne a felkészítés tematikáját. A felkészítés és a felkészülés segítése céljából állt össze az OKF „Készülj fel!” honlapján található letölthető szöveggyűjtemény.

Az akkreditált *Védelmi Bizottságok Elnökei és polgármesterek katasztrófavédelmi irányítási vezetési programmal* hiányt igyekszik pótolni az önálló oktatási célú program komplex katasztrófavédelmi tanfolyamok rendszerében, amely az elmúlt időszakban igényként merült fel a katasztrófavédelmi képzési, felkészítési palettán. A tanfolyam elvégzésével a polgármesterek, közgyűlés elnökök a szakmai ismereteken túl vezetésméletről, a krízishelyzetek lélektanáról, a pánikkezeltésről és annak megelőzéséről sajátítanak el információkat, vehetnek részt törzsvezetési gyakorlatokon.

2. Pedagógusok felkészítése:

A 2003. októberében indult és évente kétszer megrendezett akkreditált katasztrófavédelmi pedagógus továbbképzés alapítási engedélyének megújításával 2008. április 16-19-én újraindul a tanfolyam. Az összegyűjtött tapasztalatok alapján új témakörökkel bővültek ki a tananyagrészek (pl.: környezetvédelem és energiatudatosság, takarékoság, fogyasztóvédelmi ismeretek), megújítottuk az előadók és együttműködők körét, valamint kissé átalakítottuk az órák témánkénti megoszlását.

3. KIV - Katasztrófavédelmi Ifjúsági Verseny:

A diákok katasztrófavédelmi ismereteikről minden év tavaszán, az iskolai időszak végén, a Katasztrófavédelmi Ifjúsági Versenyen (továbbiakban: Verseny) adhatnak számot az év során elsajátított tudásukról.

Legelőször 1993-ban került sor a megrendezésre, ekkor azonban a feladatok még nem tartalmaztak tűzvédelmi ismereteket, csak polgári védelmi tudnivalók szerepeltek benne. 2000 óta – amióta a tűzoltóság a katasztrófavédelem része lett és megalakult az OKF - a verseny tűzvédelmi ismereteket is tartalmaz. 2007-ben a verseny szlogenül az OKF komplex programjába illeszkedve a „Készülj fel!” nevet kapta. A vetélkedő történetében először minden megyéből egy általános iskolai negyedik osztályos csapata is meghívást kapott, akik

figyelemmel kísérhették a versenyen zajló eseményeket, valamint játékos formában – több szinten – ők maguk is kipróbálhatták ügyességüket. A sikerre való tekintettel ezzel hagyományt kívánunk teremteni, csakúgy, mint a szlovák csapat részvételével.

4. „Készülj fel!” honlap:

2007-től bárki azonnal hozzájuthat hatékony veszélyhelyzeti információhoz, ha az önálló címen is elérhető www.lakosság.katved.hu honlapra kattint. A weblap elérhető az OKF honlapjáról is a „Lakosságfelkészítés, ifjúságfelkészítés” menüpontról, valamint a MEH Elektronikus Kormányzati Központ hivatalos oldaláról, a magyarorszag.hu weblapról és számos település saját honlapján található linkről is. Az internetes oldal célja, hogy interaktív módon a lakosság bármely részének számára elérhetővé tegye a katasztrófákra való felkészülés legfontosabb tudnivalóit, a monitoring rendszerek mérési eredményeit. A weboldal nyitóoldalán veszélyhelyzeti (riasztási és időjárás) információkról olvashatnak az oda látogatók. Részletesen megtalálhatók a jogszabályok által meghatározott csoportoknak szánt információk. A felvetődő kérdéseket is van mód feltenni a lakosság@katved.hu e-mail címre elküldött levelek segítségével.

5. A főigazgatóság komplex programjának **szervezeten kívüli**, civil szervezetek és állampolgárok általi megismertetését szolgálja számos olyan rendezvény, melyhez rendszeresen csatlakozunk. 2007-ben ezek közül kiemelkedett a „Gondolkodj egészségesen!” program konferenciája, majd egy nagyszabású Margit-sziget rendezvénye, valamint a Nemzetközi Roma Napon való részvételünk.

6. Nemzetközi kapcsolatok

Folyamatos a témához kapcsolódóan a részvételünk az „Information to the public” EU Network munkacsoportban, melynek célja, hogy élő fórumot, személyes tapasztalatcsere-lehetőséget biztosítson a tagországok katasztrófavédelmi, tűzvédelmi és polgári védelmi ifjúsági felkészítésben résztvevő munkatársai számára. Aktívan részt veszünk a Belga Vöröskereszt által megnyert EU pályázat megvalósításában – az IPT projekt (Inform and prepare communities to work together in civil protection) honlapjának fejlesztésében, a kiadványok magyar nyelvű változatának elkészítésében.

Köszönhetően annak, hogy számos más nemzetközi szervezet konferenciájára, tematikus munkaműhelyére meghívást kapunk, módunk van betekintést kapni és közvetlen információkat gyűjteni a szakterületünket érintő aktualításokról, más országok eseményeiről, rendezvényeiről, beszámolni saját eredményeinkről. Természetesen a nemzetközi programok sajátosan is szerveződnek a lakosságfelkészítés témája köré, így az EU-n kívüli országok is gyakran választják fő témaként (DPPI).

Dr Hoffmann Imre tű. vezérőrnagy